

Sundbladsfonden – en anrik fond för framtidens material

Författare: Lennart Eriksson

Fondens tillkomst och ändamål

Stiftelsen Gunnar Sundblads Forskningsfond bildades 1957. Cellulosaföreningen beslöt att avsätta 150 000 kronor ur de så kallade konjunkturutmätningssedlarna (en effekt av Koreakriget då massa- och pappersindustrin kunde göra goda affärer och staten innehöll en del av vinsterna).

Trämasseföreningen beslöt att tillskjuta 50 000 kronor. Grundkapitalet blev därmed 200 000 kronor. Stiftelsens ändamål är att främja forskning och utveckling inom svensk massa- och pappersindustri. Inledningsvis var detta ett tämligen väl avgränsat område för fondens anslagsaktiviteter. Tiderna har dock i högsta grad förändrats. Massa- och pappersindustri är numera global och produkterna är inte enbart avsalumassa och de "traditionella" pappersprodukterna. Dagen styrelse gör tolkningen att fonden ska främja de massa- och pappersproducerande företagen i föreningen Skogsindustrierna med avseende på deras utveckling och nyttiggörande av processer, produkter och biströmmar. Sundbladsfonden stödjer inte skoglig eller träteknisk forskning.

Kapitalets utveckling

Grundkapitalet, som enligt stadgan i huvudsak ska vara placerat i börsnoterade aktier, motsvarade i dagens penningvärde cirka 2,6 miljoner kronor. Det har idag ett marknadsvärde kring 68 miljoner kronor. Samtidigt har under årens lopp cirka 40 miljoner kronor utbetalats som anslag. Man kan utan vidare hävda att detta är ett strålande förvaltningsresultat. Förutom god förvaltning kombinerad med de skattefördelar som en stiftelse åtnjuter, så har också andra faktorer bidragit. Ända till in på 2000-talet var man tämligen sparsam med anslag och man har aldrig tärt på kapitalet. Idag har fonden, utan att tära på det växande kapitalet, en utdelningskapacitet upp emot 1,5 miljoner kronor. Jämfört med många andra forskningsfinansiärer är Sundbladsfonden en liten spelare. Det hindrar inte att fonden har haft och fortfarande har en god katalyserande verkan.

Lite om Gunnar Sundblad

Gunnar Sundblad föddes 1888 i Sundborn i Dalarna. Redan som liten pojke sprang han runt i Skutskärsverken där pappan Knut var chef. Efter studentexamen i Uppsala tog han ett praktikår vid Skutskärsverken innan han började på KTH. Han hade där den legendariske professorn Peter Klason

som huvudlärare. Under KTH-tiden bildade han tillsammans med två kollegor ett "Återvinningskonsortium" för att bygga mesaugnar samt terpentin- och hartsfabriker. Han var igång med fabriksinstallationer redan vid 20 års ålder. Han gjorde anläggningsritningar på nätterna och studerade på dagarna har han berättat. 1910 tog han civilingenjörsexamen och anställdes vid Skutskärsverken av en annan legendar i branschen, Sixten Sandberg. Gunnar Sundblad sysslade där mycket med kemikalieåtervinnings värmeekonomi och utvecklade den flerstegsindustri som sedan blev en standard i branschen. Sommaren 1913 åtog han sig att bygga en sulfatfabrik i Karlsborg. Därefter byggde han ytterligare sex sulfatfabriker. Gunnar Sundblad blev senare disponent vid Iggesunds bruk där han byggt sulfatfabriken, styrelseordförande för Cellulosaindustrins Centrallaboratorium (CCL) 1936–1968, styrelseordförande i Stiftelsen Svensk Träforskning 1936-1968 samt under perioden 1942-1967 ledamot i Svenska Träforskningsinstitutets (STFI) styrelse. Listan över hedersutnämningar är lång. Han promoverades exempelvis till hedersdoktor vid KTH 1944. Han avled 1976 och var då 88 år gammal.

Gunnar Sundblad var som framgångsrik fabriksbyggare, företagsledare och en ledande person i olika branschorgan. Han var också upphovsmannen till branschgemensam forskning för den svenska massa- och pappersindustrin. Han insåg tidigt att skogsindustrin behövde gemensam forskning för att klara konkurrensen och kompetensförsörjningen. Gunnar Sundblad var den drivande kraften bakom tillkomsten 1930 av den första professuren specifikt för skogsindustrin, som inrättades vid KTH med ämnesinriktningen cellulosateknik och träkemi. Han stod i högsta grad bakom tillkomsten av Cellulosaindustrins Centrallaboratorium 1936 och var en centralfigur när det statliga Svenska Träforskningsinstitutet (STFI) bildades 1942. Han var också aktiv när STFI 1968 slogs samman med kringliggande industrilaboratorier varav CCL var ett.

Anslagspolicyn genom åren

När fonden 2007 fyllde 50 år utgavs en liten skrift med Per Jerkeman som författare. Han konstaterar där att under de inledande 50 åren hade reseanslag varit ett prioriterat område. Av de cirka 250 anslag som fonden beviljat utgjorde cirka 150 resebidrag och i flertalet fall till USA. Fonden hade här en nisch, eftersom de större forskningsfinansiärerna var obenägna att lämna sådana bidrag. Tidigt fann man också att fonden hade en roll att fylla i att sponsra seminarier och konferenser. Det rörde sig under de inledande 50 åren som regel om anslag av måttlig storlek. Per Jerkeman konstaterar att bidrag till rena forskningsprojekt till en början var sällsynta. Det första forskningsanslaget över 100 000 kronor utdelades 1992. Under åren 1994, 1998 och 2001 kom ytterligare ett forskningsanslag per år över 100 000 kronor. Under åren 2003–2004 utdelades två större forskningsanslag per år. Sammantaget således en ganska återhållsam attityd till forskningsanslag. Resebidragen dominerade helt.

Under 2006 framlade skogsbranschen den första samlade strategiska forskningsagendan (National Research Agenda, NRA). Fondstyrelsen antog då policyn att med sina satsningar i första hand främja de framtidsinriktningar som prioriterades i NRA. Fonden skulle kunna bidra till planering men också genomförande av projekt. Den skulle också kunna bidra till kortare utlandsbesök i syfte att hämta in ny kunskap och skapa nätverk. År 2007 delades det första Kompetensutvecklingspriset om 500 000 kronor ut. Det har sedan dess fortsatt delats ut varje år. Under den senaste 5-årsperioden har fonden understött branschens kompetensförsörjning genom att i olika former stödja doktoranders forskningsutveckling och nätverkande.

Enligt nu gällande anslagspolicy kan fonden ge stöd till projekt som innefattar en eller flera av följande komponenter: skapande av nya forskningssamarbeten och/eller nya forskningsnätverk, initiativ som är gränsöverskridande eller som främjar branschens kompetensförsörjning. Fonden vill genom fokuserade insatser bidra till den träfiberbaserade industrins utveckling, förnyelse och konkurrenskraft. Fonden vill särskilt bidra till nya insikter om produktkrav och produktmöjligheter.

Stiftelsens styrelse

Stiftelsen ska enligt stadgan ha fem ledamöter som samtliga utses av Skogsindustrierna. Från starten och fram till och med 1973 var Gunnar Sundblad stiftelsens ordförande. Han var alltså 85 år då han avgick, vilket bekräftar hans engagemang för forskningen. Han efterträddes av sonen Lars, som då också efterträtt honom som disponent vid Iggesund. Lars Sundblad var sedan ordförande för fonden till omkring 2004. Han efterträddes under några år av Ulf Carlson vid SCA och från cirka 2008 av författaren. Sedan 1 januari 2019 är Torgny Persson vid Skogsindustrierna ordförande. Övriga ledamöter är Monica Ek, KTH, Jon Haag, RISE, Anders Norén, Holmen, samt Birgitta Sundblad.

För mer information om fonden, se www.sundbladsfonden.se eller kontakta fondens handläggare via lennarterikson.ele@gmail.com eller mobil 070-523 19 42.

Porträttet från 1948 visar Gunnar Sundblad vid 60 års ålder. Det är utfört av den kände porträttmålaren David Tägtström.